

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 32.

Fredagen den 8 april.

Kl. 4.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 1 och den 2 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman E. O. Magnusson i Tumhult är på grund av sjukdom — influensa med luftrörskatarr — fortfarande ur stånd att deltaga i riksdagsarbetet under en tid av två veckor från denna dag; detta varder härmed intygat.

Tumhult och Växjö den 6 april 1932.

A. Granholm,
legitimerad läkare.

§ 3.

Herr *Petterssons* i Hällbacken *m. fl.* på kammarens bord liggande motion, nr 523, som nu föredrogs, hänvisades till behandling av lagutskott.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 39—44, bevillningsutskottets betänkanden nr 27 och 29 samt bankoutskottets memorial nr 23 och 24.

§ 5.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 25, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1931.

§ 6.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtande nr 26 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Laurén*, nr 524, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.; samt

herr *Andersson* i Falkenberg:

nr 525, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, med förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt hänseende m. m.; och
nr 526, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter; och

nr 99, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatsen för kondenserad mjölk.

§ 9.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 21, rörande förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten;

nr 22, rörande val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 23, rörande val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

nr 24, rörande godkännande av konventioner om gemensam växellag med mera och antagande av ny växellag;

nr 25, rörande godkännande av konventioner om gemensam checklag med mera och antagande av ny checklag med mera;

nr 26, rörande fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 27, rörande lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 28, rörande lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten;

nr 29, rörande lag om viktmärkning i vissa fall av gods, som skall inlastas å fartyg;

nr 30, rörande avskaffande av krigsdomstolarna och strafflagen för krigsmakten;

nr 31, rörande lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 32, angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet för felaktigt uppburen arrendeavkomst av stadskommunisters löningsjord i Linköping;

nr 33, rörande lagstiftning om processuella tvångsmedel i brottmål;

nr 34, rörande förhöjd tull å vissa inlagda eller syltade frukter;

nr 35, angående ändrad barnavårds- och ungdomsvårds lagstiftning; samt

nr 36, rörande lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

§ 10.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för val av ersättare för ledamöter av riksdagens andra kammare;

bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner angående tull å ägg, äggula och flytande äggvita;

andra lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av väckt motion angående ett lagligt reglerande av virkesmättningsföreningarnas verksamhet; och

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående åtgärder, åsyftande att Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen samt Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet må i sina tillverkningar i största möjliga utsträckning gynna inhemsk produktion.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *Ericsson* i Sörsjön under 2 dagar fr. o. m. denna dag och
» *Lindqvist* i Halmstad under den 9 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 9 april.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande april.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att professor Vilhelm Lundstedt på grund av influensa är oförmögen att
deltaga i riksdagens arbete från och med $\frac{6}{4}$ till och med $\frac{12}{4}$, intygas här-
med.

Uppsala den 6 april 1932.

G. Bergmark,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och re-
mitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 524 av herr *Laurén*;

till behandling av lagutskott motionen nr 525 av herr *Andersson* i Falken-
berg; och

till konstitutionsutskottet motionen nr 526 likaledes av herr *Andersson* i
Falkenberg.

§ 4.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets ut-
låtande nr 17, bevillningsutskottets betänkande nr 30, andra lagutskottets
utlåtande nr 26 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande
nr 4.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat:

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av
väckt motion, I: 57, om utsträckt tillämpning av gällande bestämmelser an-
gående automobilförarens tjänstgöringstid;

statsutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ämneslärarinns
vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid
statsunderstödd enskild läroanstalt;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för högre lärarinneseminariet att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för småskollärarynnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avgifter till de allmänna läroverkens kassor m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för porslinsindustrin; och

nr 29, i anledning av väckta motioner om viss ändring i anvisningen till 5 § i lagen om skogsaccis; samt

bankoutskottets

memorial:

nr 23, angående avskrivning av viss riksgäldskontorets fordran hos stuckatören P. Liva; och

nr 24, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor samt avdelningskontor i Malmö; samt

utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden, betänkanden och memorial hemställt.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning yttrade:

Ang. lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning.

Herr **Herou**: Herr talman! I denna fråga har jag, när icke från annat håll ordet har begärts, dristat mig begära ordet för att anföra några synpunkter.

Redan 1928 begärde riksdagen utredning bl. a. angående förbättrande av lantarbetarnas ställning. Den statliga apparat, som sysslar därmed, uppgives komma att avlämna förslag år 1932! Tycka icke herrarna, att detta är en utomordentlig fart i arbetet för småfolkets livsfrågor? Om en kapitalistisk storbank kommer på obestånd, hinner man slutföra undersökningar och fatta beslut och utfärda lagar på fyra dagar i visst fall, på ett par veckor i annat fall. Men när det gäller förment vilja att göra något för fattiga lantarbetare, då tar bara utredningen fyra år. När kommer sedan förslag i ärendet? Därom måste väl regeringen säga: om den dagen och den stunden vet ingen.

Fjärde tillfälliga utskottet (sammansatt av alla partier utom kommunisterna) uttalar nu, i anledning av motion nr 408, följande: »Sammanfattningsvis finner sig utskottet sålunda kunna konstatera, att — — — utredningen rörande

Ang. lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning.

(Forts.)

lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning samt om möjligheterna till åtgärder för dess förbättrande pågår på flera håll.»

Detta låter ju onekligen löftesrikt, om man icke måste se det mot det faktum, att utredningen icke slutförts ens på fyra år, och om man ej visste, att parlamentarismens metod, när det gäller småfolkets livsfrågor, gett sådana föga uppmantrande resultat, att erfarenheten därom tagit sig uttryck i sådana talesätt som dessa: »Medan gräset växer, dör kon» och »När f-n ville, att ingenting skulle ske, satte han till i världen dess första kungliga kommitté.»

Men vi kunna ställa frågan: behöver lantarbetarnas nödläge klarläggas? Veta vi icke tillräckligt om dess verklighet och orsaker för att kunna säga, att något måste göras för denna arbetargrupp? Stockholms Clartésektion påbörjade och slutförde under år 1930 — på fyra månader i stället för statsmakternas fyra år — en undersökning i Södermanland vid 57 gårdar i 25 socknar och bland 325 familjer. Den utfördes av 10 studenter under ledning av lantarbetare. Resultatet föreligger i en bok »Den sörmländska lantarbetarklassen». Där finnes materiel. Beträffande lantarbetarnas bostadsförhållanden heter det där bl. a.: »De flesta lägenheterna äro mycket dragiga och kalla, så kalla, att det tjälär runt väggarna om vintern. Om vintern yr snön in genom sprickor i panelen.»

Om ett hovrättsråds egendom anföres där bl. a.: »En bostad är inrymd i samma hus som gårdssmedjan, ett trångt, mörkt och ogästvänligt hål —.»

Från en stor egendom i Sörby: »I köket finns visserligen tapeter men ohyggligt skamfilade. Draget är så starkt, att fotogenlampan riskerar att släckas —.» Från Rävsnäs: »Kallt och fuktigt året om. Skurvattnet fryser om vintern till is, och dörren måste huggas upp.» Från Fjällskäfte fideikommiss: »Dragiga och kalla bostäder, dåliga golv, murkna väggar, i flera fall obrukbara eldstäder. — Två bostäder ligga in på gödselstaden —. Ägaren patriarkalisk, skänker vid julen prenumeration på högertidningar med förbud att i godsets postväska transportera arbetartidningar. Tydligen hyllar han satsen: 'Ty han känner mindre sina fjättrar, när han tänker som hans herre gör'.»

Belysande för lantarbetarnas nödläge är, att bland de 325 i Södermanland undersökta familjerna hava 58 ingen tidning alls. Det förefaller mig, som om de av kammarens ledamöter, som här och eljest visa så ringa intresse för denna fråga, borde taga del av denna undersökning, som är så oerhört belysande för denna fråga, som statsmakterna säga sig vilja undersöka.

I Dunker, motionärens hemsocken, råda också missförhållanden. Vid en gård, ägd av en löjtnant (anmärkningsvärt är, att bland motionärerna i denna fråga också befinner sig en löjtnant) beskrivas förhållandena sålunda: »Bostäderna delvis mycket bristfälliga — spisen i köket nästan oanvändbar.» I tabellbilagorna uppgives om trångboddheten: »En bostad anses ju hygieniskt tillfredsställande — vad luftrymden beträffar — då denna utgör 20 kubikmeter per person. Två femtedelar av lägenheterna ha mindre än detta minimum. En tredjedel bor i lägenheter med mindre än 15 kubikmeter, och en tiondel av lantarbetarna ha bara 10 kubikmeter till förfogande, d. v. s. mindre än hälften av vad som anses vara minimum vad beträffar luftkuben.

Gå vi till lantarbetarnas löneförhållanden, borde den saken vara lika klar för statsmakterna, så att man icke med tal om utredning behöver ge sig sken av att vilja hjälpa lantarbetarna utan på en gång bör taga upp frågan: vad kan göras för denna betryckta arbetargrupp? Lantarbetarnas löner uppskattas i de undersökta fallen till för kördrängar 1,260 kronor, för ladugårdskarlar 1,300 kronor, för maskinister, smeder, snickare o. s. v. 1,400 kronor om året. Avtalsenlig timlön för lantarbetare är 47 öre i timmen utan vidare förmåner samt med bostad, vedbrand och potatisland 42 öre i timmen. Detta i normala fall. I många fall är utsvältningen ännu mera hänsynslös. En fjortonårs pojke

sköter 60 svin och utför även annat arbete. Han får i lön härför 30 kronor i månaden jämte 2 liter mjölk om dagen och 200 kilogram vete om året. Detta motsvarar, mina herrar, kronor 1.40 om dagen, d. v. s. en hel mans arbete, en fjärdedels lantarbetarelön för detta arbete. En sextioårig familjeförsörjare måste låta en 14-årig son arbeta i två år utan varje avlöning för att han själv skulle få behålla platsen. Två mäns arbete, en mans lantarbetarelön.

Låt mig så se till den väsentliga frågan, förbättrandet av lantarbetarnas löner. Då måste det medges, att om det är lätt att påvisa lantarbetarnas nödläge, så är det icke alls så lätt att visa vägen ur nödläget. Att bara förbinda den frågan med problemet om större bärighet i jordbruksnäringen är alltför enkelt och skjuter undan frågan i det ovissa. Vem kan skymta näraliggande möjlighet till bättre konjunkturer för jordbruket? Den slutliga, varaktiga lösningen ligger i kapitalismens störtande och i en socialistisk planhushållning med en utjämning av nationalinkomsten mellan olika grupper. Men jordbrukskrisens offer mätas icke, de kunna i dag och i morgon icke nöjas med en enkel hänvisning till denna framtidsidé. Den hungrige blir ej mätt genom idéer om planhushållning. Lantarbetarna hava låga löner, lika låga löner som s. k. »nöd hjälpsarbetare», alltså trots hårt, besvärligt arbete, lägsta lön. Mot industriarbetarnas inkomst, 2,590 kronor, kommer lantarbetarens 1,260 kronor för år 1930.

Hel- och halvfascistiska grupper söka utså missnöje bland de lägst avlönade mot andra mindre lågt avlönade arbetargrupper. Man vill slå sönder arbetarfronten för att skapa större likhet i arbetarlöner, med usla löner för alla arbetare. Här måste arbetarrörelsen sätta in hela sin kraft för att rycka upp de nedtryckta lantarbetargrupperna, för att fackligt organisera dem till 100 %. Detta är en hela arbetarvärldens angelägenhet i framför allt nuvarande läge. Motionärerna påvisa rationaliseringens nödvändighet för jordbruket som en anpassning, den ekonomiska utvecklingen framtingar en sådan. I dess spår följer, som motionärerna riktigt påvisa, arbetslöshet för lantarbetarna. Dessa måste därför bli delaktiga av möjligheten att erhålla arbetslöshetsunderstöd. Den sociala lagstiftningen får icke, som hittills i alltför hög grad varit fallet, förbehållas åt mera medvetna politiskt inflytelserika skikt.

En annan åtgärd är nu att få förbättrade folkpensioner. Pensionera åldringar efter sextio år och låt den unga generationen rycka in på arbetsplatsen. Vidare måste en arbetarskyddslagstiftning genomföras konsekvent på detta område. Varför skola lantarbetarna komma i undantagsställning, när det gäller olycksfall i arbete samt i fråga om förkortning av arbetstiden? Kortare arbetstid ger möjlighet för flera krafter att rycka in på arbetsplatsen. För att genomföra ett sådant program, som dock ger anvisningar till botemedel i lantarbetarnas nödläge för ögonblicket och den närmaste tiden, är det nödvändigt att miljonrullningen till militarismen och kapitalistiska finansinstitut upphör. Det är nödvändigt att genomföra vår paroll militarismens miljoner till de arbetslösa och nödlidande.

Jag vet icke, om man kan anse, att en ny utredning skulle kunna medföra några som helst resultat för lantarbetarna. Jag är medveten om den oerhört långsamma takten i arbetet, när det gäller småfolkets livsfrågor. Jag är lika medveten om att lantarbetarnas förbättrade ställning måste bli en hela arbetarvärldens angelägenhet och att arbetarrörelsen måste sätta in hela sin kraft för detta problem, så att man får genomförd en politik, som således på olika områden gör lantarbetarna delaktiga i de möjligheter, som givas, och genomföra en social lagstiftnings omvårdnad på olika områden.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag anser mig icke ha någon anledning att sysselsätta mig med den föregående ärade talarens anförande i annan mån,

Ang. lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning.

(Forts.)

Ang. lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning.

(Forts.)

än att jag konstaterar, att han icke riktat diskussionen i lantarbetarfrågan med några som helst nya synpunkter. Jag kan ju tillägga, att det kanske hade varit lämpligt, om den ärade motionären sört för att de synpunkter, han nyss utvecklade för kammaren, fått sådan form, att han åtminstone kunnat framställa ett yrkande. Då herr Herou är otålig över att det dröjer så länge, innan några positiva resultat vinnas av de pågående utredningarna i denna fråga, så tror jag att han därvidlag uttrycker en ganska utbredd känsla. Emellertid har utskottet icke haft att sysselsätta sig med denna sak, utan vad den föreliggande motionen gäller är ett krav på, att man skall företaga en allsidig utredning rörande lantarbetarfrågan. Utskottet har nu funnit, att lantarbetarfrågans olika delar redan äro föremål för utredning av kungliga kommittéer. Följaktligen har utskottet menat, att det icke kan vara anledning att skriva till Kungl. Maj:t, när riksdagen redan tidigare har gjort detta och när Kungl. Maj:t har igångsatt de av riksdagen begärda utredningarna. Jag vill tillägga, att en av motionärerna i denna fråga i första kammaren, som varit med vid behandlingen av frågan i första kammarens tillfälliga utskott, ansett sig icke behöva vidhålla motionen.

På dessa motiv, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Avgåvos två motioner, nämligen av:

herr *Ljung m. fl.*, nr 527, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, angående anslag till lantbrukshögskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens växtskyddsanstalt samt lantbruksinstitutet vid Ultuna, m. m.; samt

herrar *Mårtensson* och *Karlsson* i Munkedal, nr 528, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde nästkommande tisdag ämnade besvara herr Bengtssons i Kullen interpellation angående taxorna för elektrisk kraft å landsbygden.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för Grips-holms slotts räkning av visst markområde;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en sjukhuspaviljong vid garnisonssjukhuset i Boden m. m.;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en institution för jämförande embryologi vid universitetet i Lund;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avtal med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Mellersta Södermanlands järnväg;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att avyttra Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 tillhöriga bankaktier; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva utsträckning av lånetiden för lån från fonden för rederinäringens understödjande jämte en i ämnet väckt motion; samt

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsallmänningar, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Månsson</i> i Erlandsro	under	5 dagar	fr. o. m. den	11 april,
» <i>Svedman</i>	»	5 »	»	11 »
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	»	2 »	»	11 »
» <i>Nilsson</i> i Hörby	»	2 »	»	10 »
» <i>Björling</i>	»	4 »	»	11 » och
» <i>Jönsson</i> i Fridhill	»	2 »	»	11 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.37 f. m.

In fidem
Per Cronvall.